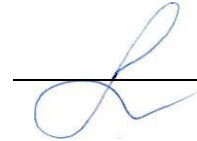

Вінницький національний медичний університет ім. М.І.Пирогова

Кафедра медичної психології та психіатрії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

**Проректор ЗВО з науково-педагогічної
роботи і міжнародних зв'язків**

**Інна АНДРУШКО
31.08.2024 року**

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни**

«Психологія та психотерапія посттравматичних станів»

підготовки третій рівень вищої освіти галузі знань

22 «Охорона здоров'я»

спеціальності 053 «Психологія»

факультет Медичний №2

2024 рік

Робоча програма з дисципліни **«Психологія та психотерапія посттравматичних станів»** підготовки фахівців третього рівня вищої освіти, освітньої кваліфікації «Кандидат психологічних наук», професійної кваліфікації “Лікар- психолог”.

28. 08. 2024 року- 20 с.

Розробники:

В. о. завідувача кафедри медичної психології та психіатрії
доктор медичних наук, професор ЗВО Олександр БЕЛОВ

Доцент ЗВО кафедри медичної психології та психіатрії
кандидат медичних наук Людмила СТУКАН

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри медичної психології та психіатрії

Протокол від 28.08.2024 року № 1

Завідувач кафедри медичної психології та психіатрії

 в.о. доц. ЗВО Олександр БЕЛОВ

28. 08. 2024 року

Схвалено методичною радою медико-психологічних дисциплін Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова за напрямом підготовки третього рівня вищої освіти у галузі знань 22 «Охорона здоров'я».

Протокол від. 30.08.2024 року № 1

30.08.2024 року

Голова

 (доц. ЗВО Олександр БЕЛОВ)

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни **“Психологія та психотерапія посттравматичних станів”** складена відповідно до освітньо-професійної програми (ОПП) «Медична психологія» підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньої кваліфікації «Магістр медичної психології», галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 053 «Психологія»

Стандарту вищої освіти зі спеціальності 053 Психологія галузі знань 22 Охорона здоров'я для третього рівня вищої освіти, введеного в дію наказом МОН №916 від 18.08.2022 р.

Анотація навчальної дисципліни

Програма дисципліни **«Психологія та психотерапія посттравматичних станів»** складена відповідно до порядку підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня освіти у вищих медичних навчальних закладах освіти України у відповідності до вимог кредитно-трансферної системи організації навчального процесу ECTS, примірного навчального плану підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 053 Психологія

Дисципліна є *вибірковим* компонентом освітньо-професійної програми «Психологія», циклу *професійної* підготовки магістра медичної психології, розрахована на 1,5 кредити, які здобувачі освіти засвоюють протягом 2 семестру на 1 році навчання.

Основним фокусом програми є отримання знань з вибіркової дисципліни професійної підготовки **«Психологія та психотерапія посттравматичних станів»**, вивчення якої необхідне для успішного засвоєння низки клінічних дисциплін та успішної професійної діяльності.

Предметним напрямком програми є теоретичні основи розуміння психічної травми та розладів психіки, які виникають внаслідок травматичного впливу на організм людини різноманітних чинників. Зокрема, детально розглядається посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), що виникає у людини в негативних (кризових) ситуаціях. Розглядаються сучасні підходи до змісту понять психічної травми і ПТСР, дається уявлення про механізми розвитку ПТСР. Обговорюються питання, що стосуються психологічних аспектів проблеми ПТСР. Основний акцент робиться на ознайомленні з індивідуальними особливостями реагування на екстремальні умови, його наслідками, методами діагностики ПТСР і його подолання.

Робоча програма складена на основі:

освітньо-професійної програми підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньої кваліфікації «Магістр медичної психології», галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 053 «Психологія» у ВНМУ ім. М.І. Пирогова, (Вінниця -2022);

навчального плану медичного факультету №2 спеціальності 053 «Психологія» на 2024-2025 навчальний рік;

положення про організацію освітнього процесу у Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова;

примірної програми навчальної дисципліни **«Основи травмофокусованої терапії»**, підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньої кваліфікації «Магістр медичної психології», галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальностей 053 «Психологія», Вінниця, 2022.

рекомендацій МОН України до структури та змісту робочої програми навчальної дисципліни (Київ, 2018).

1. Опис навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни **«Психологія та психотерапія посттравматичних станів»** призначена для закладів вищої освіти МОЗ України у відповідності до вимог кредитно-трансферної системи організації навчального процесу ECTS, заснованої на поєднанні технологій навчання за розділами та залікових кредитів оцінки – одиниць виміру навчального навантаження здобувача освіти необхідного для засвоєння дисципліни або її розділу.

Видами навчальних знань згідно з навчальним планом є: а) практичні заняття, б) самостійна робота студентів.

Поточна навчальна діяльність студентів контролюється на практичних заняттях у відповідності з конкретними цілями. Рівень підготовки студентів: визначається на підставі результатів тестування, письмової або усної відповіді на контрольні питання, контролю практичних навичок розв'язання клінічно-орієнтовних задач.

Підсумковий контроль засвоєння дисципліни здійснюється по її завершенню у формі заліку, згідно навчального плану для спеціальності «Медична психологія».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є розуміння поняття травми та її впливу на організм людини в світлі сучасної системно-динамічної біопсихосоціальної моделі, оволодіння системою знань медико-психологічних основ психології посттравматичних станів, їх видів та клінічних проявів, а також методів діагностики, психотерапевтичної корекції та лікування.

Міждисциплінарні зв'язки:

Вивчення дисципліни **«Психологія та психотерапія посттравматичних станів»** базується на знаннях основних природничо-наукових дисциплін: «Фізіології», «Загальної психології», «Експериментальної психології та психодіагностики», «Психології спілкування», «Психофізіології», «Психології особистості та диференційної психології», «Психологічного консультування та психокорекції», «Медичної психології» й інтегрується з цими дисциплінами.

Закладає основи для вивчення студентами «Психологічної корекції психічних розладів», «Психотерапії», «Професійної комунікації в медицині», що передбачає інтеграцію викладання з цими дисциплінами та застосування знань з **«Психології та психотерапії посттравматичних станів»** в процесі подальшого навчання та у професійній діяльності.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Метою викладання навчальної дисципліни **“Психологія та психотерапія посттравматичних станів”** є сформувати у студентів знання основних понять та проблем, пов’язаних із психічною травмою та її наслідками для людини. Розширити уявлення про феноменологію, механізми формування та розвитку після травматичного стресового розладу, а також навчити навичкам діагностики та надання психологічної допомоги особам із ПТСР.

2.2. Основними завданнями вивчення дисципліни **“Психологія та психотерапія посттравматичних станів”** є:

- Оволодіння основними поняттями та термінами, які пов’язані з вивченням даної дисципліни;
- Вивчення розладів, виникнення яких можливе внаслідок впливу травматичної події;
- Вивчення критеріїв та клінічних проявів посттравматичних станів;
- Вивчення нейробіологічних основ посттравматичних станів;
- аналіз емпіричних та теоретичних досліджень по проблемі психології посттравматичних станів в історичному контексті, з метою формування у студентів цілісної картини розуміння причин, механізмів формування та феноменологічних особливостей посттравматичних станів;
- формування у студентів умінь та навичок психодіагностичної, психокорекційної та психотерапевтичної роботи з особами, які зазнали травматичного впливу.

2.3. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна **«Психологія та психотерапія посттравматичних станів»**.

Дисципліна «Психологія та психотерапія посттравматичних станів» забезпечує набуття студентами наступних компетентностей:

Інтегральних ІК. Здатність розв’язувати складні задачі і проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальних (ЗК):

- ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК 3. Здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 4. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК 5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
- ЗК 6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК 7. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК 8. Здатність до міжособистісної взаємодії.
- ЗК 9. Здатність працювати в команді.
- ЗК 10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 11. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов’язків.
- ЗК 12. Здатність реалізовувати свої права і обов’язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та

необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальних (фахових, предметних) (ФК):

ФК 1. Здатність до збирання та критично опрацювання, аналізу та узагальнення медичної та психологічної інформації з різних джерел.

ФК 2. Здатність до узагальнення інформації щодо суб'єктивних і об'єктивних проявів психологічних проблем, субклінічних хворобливих станів та захворювань.

ФК 4. Здатність до вибору оптимальних методів та проведення клінічної/психологічної діагностики пацієнта.

ФК 7. Здатність до визначення обсягу, порядку та характеру заходів надання психологічної допомоги, з урахуванням вікових, гендерних, культурних, особистісних та інших індивідуальних особливостей пацієнтів.

ФК 8. Здатність до здійснення психологічної реабілітації із застосуванням спеціальних методик.

ФК 9. Здатність до використання науково верифікованих методів та технік, використання моно- і комбінованих схем комплексного лікування з застосуванням елементів доказових методів психотерапії.

ФК 10. Здатність до надання психологічної допомоги особам різного віку, неспроможним справитися з несприятливими умовами, що склалися в їхньому житті.

ФК 12. Здатність до психопрофілактики серед груп ризику, психодіагностики, психокорекції та лікування хворих соматичного і психічного профілю спільно з відповідними лікарями-спеціалістами, психологічної реабілітації і застосуванням спеціальних методик.

ФК 14. Здатність до здійснення психоосвітньої роботи серед населення та медичних працівників.

ФК 15. Здатність до здійснення психологічної реабілітації населення.

Деталізація компетентностей відповідно до дескрипторів НРК у формі «Матриці компетентностей».

Результати навчання:

Інтегративні кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна:

ПРН 1. Обирати та застосовувати надійних діагностичний та психодіагностичний інструментарій.

ПРН.3 Визначати попередній клінічний/психологічний/патопсихологічний діагноз,

функціональний стан, здійснювати диференційну діагностику у відповідності до сучасних класифікаторів захворювань.

ПРН 4. Застосовувати основні форми і методи психокорекції і психотерапії.

ПРН 5. Визначати принципи, тактику, характер психопрофілактики, психокорекції, психологічної реабілітації та психотерапії.

ПРН 6. Розробляти моделі, стратегії, план дій щодо надання допомоги.

ПРН 7. Інтерпретувати та прогнозувати вплив допомоги на перебіг хвороби/розладу з метою подальшої оптимізації програм.

ПРН 8. Застосовувати сучасні методи корекції функціональних станів (фармакологічні, поведінкові, фізичні).

ПРН 9. Вести медичну документацію згідно вимог чинного законодавства та стандартів.

ПРН 10. Відшуковувати необхідну інформацію у професійній та науковій літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати та оцінювати цю інформацію, застосовувати її для вдосконалення професійної практики.

ПРН 11. Проводити обстеження та/або психологічну діагностику з метою прогнозування результатів надання допомоги.

ПРН 12. Планувати і виконувати наукові та прикладні дослідження, спрямовані на отримання нових знань та/або створення нових технологій у сфері медичної психології.

ПРН 13. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для обговорення професійної діяльності, результатів досліджень та проєктів у сфері медичної психології.

ПРН 14. Розробляти та реалізовувати наукові і прикладні проєкти у сфері медичної психології, та дотичні до неї міждисциплінарні проєкти з урахуванням наукових, економічних, правових, етичних та соціальних аспектів.

ПРН 15. Приймати ефективні рішення, у тому числі, в умовах невизначеності.

Результати навчання для дисципліни:

Згідно з вимогами до другого (магістерського) рівня вищої освіти та освітньо-професійної програми «Медична психологія» студенти повинні:

Знати:

- основні дескриптори травми, комбінована та кумулятивна травма;
- види травми та фактори, які впливають на важкість перебігу посттравматичних станів;
- нейробіологічні основи формування та підтримки посттравматичних станів;
- діагностичний інструментарій травматичних станів;
- принципи та правила проведення діагностичного інтерв'ю при посттравматичних станах;
- особливості клінічної картини посттравматичних станів та розладів;
- основні доказові методи надання допомоги при посттравматичних станах загалом та ПТСР зокрема.
- факти та закономірності перебігу психотерапевтичного процесу при ПТСР.
- основні психотерапевтичні напрями, які мають емпірично доведену ефективність при ПТСР.

Вміти:

- визначати об'єм діагностичних засобів в залежності від стану пацієнта, часу виникнення травми, тривалості впливу та віку;
- обстежувати та встановлювати терапевтичний альянс з особою, яка пережила травматичну ситуацію;
- аналізувати особливості роботи психіки на визначати наявність психічних порушень внаслідок пережитого травматичного досвіду особи;
- складати план інтервенцій при посттравматичних станах;
- забезпечувати психокорекційний та психотерапевтичний супровід пацієнтів з посттравматичними станами, базуючись на доказових методах психотерапевтичного впливу.
- орієнтуватись у теоретико-практичних аспектах напрямків надання психологічної допомоги при ПТСР, ефективність яких доведена емпірично; застосовувати у власній практиці окремі базові методики напрямків психотравматерапії;
- виокремлювати психологічні концепції, які слугують методологічною базою існуючих напрямків надання психологічної допомоги при ПТСР;
- володіти навиками постановки діагнозу ПТСР і ГСР.
- здійснювати планування можливих інтервенцій при ГСР і ПТСР.

3. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

На вивчення навчальної дисципліни «Психологія та психотерапія посттравматичних станів» відводиться 120 годин, 4 кредити ЄКТС.

Програма дисципліни «Психологія та психотерапія посттравматичних станів» складає 1 модуль, який складається із 2 змістових модулів.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Структура навчальної дисципліни	Кількість годин			СРС	Рік навчання	Вид контролю
	Всього годин/ кредитів ECTS	Аудиторних				
		Лекцій	Практичних			
		45 годин/ 1,5 кредити	8			
Модуль № 1 Змістових модулів 2.	45 годин/ 1,5 кредити	8	22	15	1	ПК-залік

Примітка: 1 кредит ЕСТЗ - 30 год.

Аудиторне навантаження – 70%, СРС – 30%.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 45 годин 1,5 кредитів ECTS.

Програму дисципліни «Психологія та психотерапія посттравматичних станів» складає 1 модуль, який складається з 2 змістовних модулів.

Модуль 1. Психологія та психотерапія посттравматичних станів.

Змістовий модуль 1. Психологія посттравматичних станів.

Тема 1. Основи психотравматології. Предмет та основні завдання. Поняття травми. Історія вчення про психологічну травму. Базова філософія травми, відновлення та посттравматичного зростання. Класифікація травматичних подій.

Тема 2. Обстеження травми та посттравматичних наслідків. Діагностичні ознаки травми, основні види та наслідки впливу травми. Діагностичний інструментарій у роботі з посттравматичними станами.

Тема 3. Основні принципи та критерії діагностики посттравматичних станів: гостра реакція на стрес, гострий стресовий розлад, посттравматичний стресовий розлад. Диференційна діагностика посттравматичних станів. Клінічні ознаки ПТСР. Діагностика за DSM–V та МКХ – 10.

Тема 4. Нейрофізіологія травми. Загальні особливості порушень психіки та поведінки в умовах екстремальних ситуацій. Нейробіологічна модель симптомів ПТСР. Системи пам'яті і ПТСР.

Тема 5. Промоція та превенція психічних розладів, які виникли внаслідок травматичної події. Огляд сучасних доказових підходів у лікуванні травматичних станів (ТФ-КПТ, EMDR). Фармакотерапія посттравматичних станів. Психосоціальна реабілітація.

Тема 6. Перша психологічна допомога при гострій реакції на стрес.

Змістовий модуль 2. Психотерапія посттравматичних станів.

Тема 7. ТФ-КПТ: фази втручання. Стабілізація, опрацювання травми, відновлення. Первинне діагностичне інтерв'ю. Травмаспецифічний анамнез. Обстеження і формулювання при ПТСР.

Тема 8. Ранні стадії терапії посттравматичних станів. Психоедукація, стабілізація, відновлення.

Тема 9. Робота з пам'яттю. Дискримінація стимулів, повторне переживання, адаптоване переживання. Когнітивна робота при посттравматичних станах. Робота з емоціями. Заклучні етапи психотерапії посттравматичних станів. Відвідування місця події, реінтеграція, попередження рецидиву.

Тема 10. Травматична втрата. Ускладнена реакція втрати. Критерії діагностики. Підходи до лікування. Моральна травма, травма свідка. Феномен «провини вцілілого». Діагностика, психологічна допомога. Каліцтво (хронічний біль, недієздатність, шрами).

Тема 11. Хронічний біль і ПТСР. Психологічна допомога. Майндфулнес у травматерапії. ПК-залік.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Денна форма			
	усього	у тому числі		
		Лекції	Практичні заняття	СРС
1	2	8	22	15
<i>Змістовий модуль 1. Психологія посттравматичних станів.</i>				
Тема 1. Основи психотравматології. Предмет та основні завдання. Поняття травми. Історія вчення про психологічну травму. Базова філософія травми, відновлення та посттравматичного зростання. Класифікація травматичних подій. СРС. Стрес та шляхи його подолання. Психофізіологія стресу. Реабілітація та самореабілітація у кризовому стані.	5	-	2	3
Тема 2. Обстеження травми та посттравматичних наслідків. Діагностичні ознаки травми, основні види та наслідки впливу травми. Діагностичний інструментарій у роботі з посттравматичними станами.	2	-	2	-
Тема 3. Основні принципи та критерії діагностики посттравматичних станів: гостра реакція на стрес, гострий стресовий розлад, посттравматичний стресовий розлад. Диференційна діагностика посттравматичних станів. Клінічні ознаки ПТСР. Діагностика за DSM–V та МКХ – 10. СРС. Базова філософія травми. Ускладнені посттравматичні прояви.	5	-	2	3
Тема 4. Нейрофізіологія травми. Загальні особливості порушень психіки та поведінки в умовах екстремальних ситуацій. Нейробіологічна модель симптомів ПТСР. Системи пам'яті і ПТСР.	5	-	2	3

Тема 5. Промоція та превенція психічних розладів, які виникли внаслідок травматичної події. Огляд сучасних доказових підходів у лікуванні травматичних станів (ТФ-КПТ, EMDR). Фармакотерапія посттравматичних станів. Психосоціальна реабілітація. СРС. Травма як причина життєвої кризи. Криза: визначення, підходи до розуміння, види, фази перебігу. Можливості опанування життєвої кризи та травматичної події.	2	-	2	-
Тема 6. Перша психологічна допомога при гострій реакції на стрес. СРС. Конструктивні та деструктивні шляхи подолання травми.	2	-	2	-
Всього за змістовим модулем 1	21	-	12	9
<i>Змістовий модуль 2. Психотерапія посттравматичних станів.</i>				
Тема 7. ТФ-КПТ: фази втручання. Стабілізація, опрацювання травми, відновлення. Первинне діагностичне інтерв'ю. Травмаспецифічний анамнез. Обстеження і формулювання при ПТСР. СРС. Психотичні психічні розлади та травма. Особливості діагностики та первинного інтерв'ю.	5	-	2	3
Тема 8. Ранні стадії терапії посттравматичних станів. Психоедукація, стабілізація, відновлення. Робота з пам'яттю. Дискримінація стимулів, повторне переживання, адаптоване переживання. СРС. Психологічні наслідки травматичних подій у дітей. Сексуальне насилля. Особливості консультування та психотерапевтичної корекції.	5	-	2	3
Тема 9. Когнітивна робота при посттравматичних станах. Робота з емоціями. Особливості практики надання психологічної допомоги пораненим військовослужбовцям.	2	-	2	

Тема 10. Заклучні етапи психотерапії посттравматичних станів. Відвідування місця події, реінтеграція, попередження рецидиву. Травматична втрата. Ускладнена реакція втрати. Критерії діагностики. Підходи до лікування. Моральна травма, травма свідка. Феномен «провини вцілілого». Діагностика, психологічна допомога. Психологічні аспекти переживання горя. Характеристика етапів. Особливості психологічного консультування на кожному з етапів. СРС. Домашнє насилля як наслідок посттравматичних станів. Види, причини, наслідки. Особливості психокорекції.	2	-	2	
Тема 11. Каліцтво (хронічний біль, недієздатність, шрами). Хронічний біль і ПТСР. Психологічна допомога. Майндфулнес у травматерапії. ПК-залік. СРС. Суїцидальна поведінка при посттравматичних станах: варіанти, етапи формування суїцидального наміру. Оцінка суїцидального наміру. Психологічна допомога.	2	-	2	
Всього за змістовим модулем 2	16		10	6
Всього годин	45	-	22	15
Кредитів ECTS – 4/120				

Аудиторне навантаження – 70 %, СРС – 30 %.

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

Лекційні заняття програмою не передбачені.

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№	Теми	К - сть год
1	Основи психотравматології. Предмет та основні завдання. Поняття травми. Історія вчення про психологічну травму. Базова філософія травми, відновлення та посттравматичного зростання. Класифікація травматичних подій.	2
2	Обстеження травми та посттравматичних наслідків. Діагностичні ознаки травми, основні види та наслідки впливу травми. Діагностичний інструментарій у роботі з посттравматичними станами.	2
3	Основні принципи та критерії діагностики посттравматичних станів: гостра реакція на стрес, гострий стресовий розлад, посттравматичний стресовий розлад. Диференційна діагностика посттравматичних станів. Клінічні ознаки ПТСР. Діагностика за DSM–V та МКХ – 10.	2
4	Нейрофізіологія травми. Загальні особливості порушень психіки та поведінки в умовах екстремальних ситуацій. Нейробіологічна модель симптомів ПТСР. Системи пам'яті і ПТСР.	2
5	Промоція та превенція психічних розладів, які виникли внаслідок травматичної події. Огляд сучасних доказових підходів у лікуванні травматичних станів (ТФ-КПТ, EMDR). Фармакотерапія посттравматичних станів. Психосоціальна реабілітація.	2
6	Перша психологічна допомога при гострій реакції на стрес.	2
7	ТФ-КПТ: фази втручання. Стабілізація, опрацювання травми, відновлення. Первинне діагностичне інтерв'ю. Травмаспецифічний анамнез. Обстеження і формулювання при ПТСР.	2
8	Ранні стадії терапії посттравматичних станів. Психоедукація, стабілізація, відновлення. Робота з пам'яттю. Дискримінація стимулів, повторне переживання, адаптоване переживання.	2
9	Когнітивна робота при посттравматичних станах. Робота з емоціями. Заклучні етапи психотерапії посттравматичних станів. Відвідування місця події, реінтеграція, попередження рецидиву.	2
10	Травматична втрата. Ускладнена реакція втрати. Критерії діагностики. Підходи до лікування. Моральна травма, травма свідка. Феномен «провини вцілілого». Діагностика, психологічна допомога.	2
11	Каліцтво (хронічний біль, неіездатність, шрами). Хронічний біль і ПТСР. Психологічна допомога. Майндфулнес у травмотерапії. ПК-залік.	2
РАЗОМ		22

7. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Лабораторні заняття програмою не передбачені.

8. САМОСТІЙНА РОБОТА

№	Тема	К-сть год
I	Підготовка до практичних занять. Теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок	15
РАЗОМ		15

9. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Підготовка доповідей до участі у засіданнях СНГ, студентських наукових конференціях, написання наукових статей та тез за результатами наукового практичного дослідження або огляду наукових джерел з певної наукової або практичної проблеми, підготовка та участь у вузівському та Всеукраїнському етапах олімпіади з дисципліни, Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт і т.д.

10. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота студентів включає підготовку до практичних занять та опанування окремих завдань до самостійної роботи, що мають бути освоєні студентами як вхідний рівень знань до проведення практичних занять з дисципліни «Психологія та психотерапія посттравматичних станів».

11. МЕТОДИ НАВЧАННЯ.

Традиційні методи навчання: словесні; наочні; практичні.

Словесні: Методи навчально-пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний метод, репродуктивний метод, метод проблемного викладу, частково-пошуковий або евристичний метод, дослідницький метод.

Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності: індуктивні і дедуктивні методи навчання, методи стимулювання і мотивації навчання.

Методи контролю як методи навчання (контролю з боку викладача, самоконтролю, взаємоконтролю, самокорекції, взаємокорекції).

Наочні: ілюстрування – це різноманітні картини, схеми, таблиці, малюнки на дошці. Також використовується демонстрування, що характеризується рухливістю засобу показу. А саме: навчальні кінофільми та їх фрагменти, навчальні телепередачі та комп'ютерний показ. Комп'ютер дає змогу студентам, не виходячи із аудиторії бути присутніми на іноземних лекціях видатних учених, педагогів.

Практичні методи навчання використовуються для безпосереднього пізнання дійсності, поглиблення знань, формування вмінь і навичок. Використовуються практичні вправи (відігравання практичної навички).

12. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ.

Поточний контроль здійснюється на кожному з практичних занять. Для контролю рекомендується застосовувати такі засоби визначення рівня підготовки студентів: тестові завдання (для контролю теоретичної підготовки студента), розв'язування ситуаційних завдань (для оцінки уміння застосовувати теоретичні знання у конкретних ситуаціях), виконання практичних навичок. Поточний контроль проводиться також шляхом усного опитування й аналізу участі студента у загальній дискусії під час практичних занять.

Знання студента з теми оцінюють традиційною оцінкою (5-ти бальна система) згідно «Положень про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М.І. Пирогова».

Підсумковий контроль. Формою підсумкового контролю успішності навчання з дисципліни є залік.

Критерії оцінювання засвоєння теоретичних знань та виконання практичних навичок під час поточного та підсумкового контролю

Оцінювання усної відповіді під час поточного контролю

Оцінка «відмінно» виставляється студенту, який глибоко і всебічно засвоїв теоретичний матеріал, грамотно і логічно його викладає. Він може вільно оперувати професійною термінологією, чітко відповідає на нестандартні питання за темою заняття, уміє пов'язати матеріал даної теми з вивченими раніше розділами, що

свідчить про опанування рекомендованої літератури та здатність аналізувати вивчений матеріал, а також чітко демонструє значення засвоєних теоретичних знань. Дає повні, розгорнуті відповіді на додаткові запитання викладача.

Оцінка «добре» виставляється студенту, який знає і добре володіє теоретичним матеріалом, грамотно його викладає, не допускає неточностей при відповіді, уміє розкрити тему з позицій її значення та практичного застосування, але при цьому відповіді не виходять за межі підручника, методичних рекомендацій. Відповідає на додаткові запитання викладача.

Оцінка «задовільно» виставляється студенту, який знає базові поняття та визначення з вивченої теми, але допускає значні неточності або має труднощі при формулюванні відповіді, не може пов'язати теоретичний матеріал із практикою.

Оцінка «незадовільно» виставляється студенту, який не знає теоретичних основ теми, допускає грубі помилки при відповіді, не розуміє базових понять та визначень, не може пояснити значення теоретичного матеріалу для практичної діяльності.

Оцінювання виконання практичних навичок під час поточного контролю

Оцінка «відмінно» виставляється студенту, який, знає хід та послідовність самостійної навчально-дослідницької роботи для виконання практичного завдання, демонструє правильне виконання необхідних практичних навичок, та вірно з чіткими формулюваннями узагальнень та висновків, застосовує в практичній діяльності.

Оцінка «добре» виставляється студенту, який допускає неточності при виконанні навчально-дослідної роботи, але здатний самостійно виявити допущені помилки та може продемонструвати виконання практичної навички в цілому.

Оцінка «задовільно» виставляється студенту, який знає основи практичного завдання, але зазнає труднощів при виконанні практичної навички, або вправи, не може продемонструвати повну правильну послідовність практичних навичок, не може трактувати в повному обсязі результати проведених досліджень.

Оцінка «незадовільно» виставляється студенту, який не може продемонструвати виконання практичної навички, зазнає значних труднощів при виконанні вправи, порушує порядок виконання практичної роботи.

Оцінювання виконання тестових завдань під час поточного контролю

Оцінка «відмінно» виставляється студенту, який при проведенні тестового контролю допускається не більше 10% неправильних відповідей (обсяг правильних відповідей 90-100%).

Оцінка «добре» виставляється студенту, який під час тестового контролю допускає не більше 20% помилок (обсяг правильних відповідей 80-89 %).

Оцінка «задовільно» виставляється студенту, який робить помилки не більш, ніж в 40% тестових завдань (обсяг правильних відповідей 60,5-79%).

Оцінка «незадовільно» виставляється студенту, який при тестовому опитуванні правильно розв'язує менше 60% тестових завдань.

Оцінювання самостійної роботи студента

Самостійну роботу студентів оцінюють під час поточного контролю на аудиторному практичному занятті, адже окремі завдання до самостійної роботи мають бути освоєні студентами як вхідний рівень знань до проведення практичних занять з дисципліни.

Оцінювання підсумкового контролю (залік)

Залік з дисципліни «Психології сім'ї» полягає в оцінці засвоєння студентами навчального матеріалу виключно на підставі результатів поточного навчання відповідно програми з дисципліни і не передбачає окремого навчального заняття для приймання заліку. На останньому тематичному навчальному занятті після закінчення обговорення теми заняття викладач навчальної групи оголошує суму балів студента за результатами поточного контролю. Зарахування дисципліни відбувається, якщо студент відвідав всі практичні та лекційні заняття з дисципліни передбачені навчальним планом та отримав середню традиційну оцінку за аудиторні заняття не менше «3,0».

13. ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Підсумковий контроль засвоєння дисципліни - залік.

Студент вважається допущеним до підсумкового контролю з дисципліни, якщо він відвідав всі практичні та лекційні заняття з дисципліни передбачені навчальним планом. Мінімальна кількість балів, яка необхідна для зарахування успішного засвоєння дисципліни -120, що відповідає середньому балу 3.0. Максимальна кількість балів яку студент може отримати з дисципліни – 200 балів.

14. СХЕМА НАРАХУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ.

Нарахування балів за дисципліну проводять згідно чинного положення про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М.І.Пирогова шляхом конвертації середньої арифметичної оцінки поточної успішності здобувача освіти за універсальною 200-бальною. До нарахованих балів за поточну успішність додаються індивідуальні бали (за умови їх зарахування ні підставі успішного виконання індивідуальних завдань).

Максимальна кількість балів , яку може отримати здобувач освіти після засвоєння дисципліни, – 200 балів. **Мінімальна кількість балів** становить 122 бали.

Результати складання студентом заліку фіксуються у відомості успішності із зазначеною кількістю балів та відміткою «зараховано» або «незараховано».

Здобувачу освіти не зараховують дисципліну, якщо кількість отриманих балів менше 122, або вивчення дисципліни виконано не в повному обсязі, про що свідчить академічна заборгованість.

Конвертація кількості балів у оцінці за шкалами ECTS і 4-бальною системою. Кількість балів з дисципліни, яка нарахована студентам, конвертується у шкалу ECTS так:

Кількість балів з дисципліни, яка нарахована студентам, конвертується у шкалу ECTS таким чином:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

		Оцінка за національною шкалою
--	--	-------------------------------

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
180-200	A	відмінно	зараховано
170-179,99	B	добре	
160-169,99	C		
141-159,99	D		
122-140,99	E	задовільно	
60-121,99	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 59,99	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

15. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.

1. Програма з дисципліни «Психологія та психотерапія посттравматичних станів» для студентів медичних ВНЗ.
2. Методичні розробки практичних занять для студентів.
3. Методичні розробки для самостійної позааудиторної роботи студентів.
4. Перелік мінімуму теоретичних знань.
5. Тести, задачі для поточного та підсумкового контролю знань студентів.
6. Таблиці, схеми.
7. Учбові відеофільми.
8. Тематичні презентації.

16. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.

Основна:

1. Бріер Джон, Скотт Кетрін: Основи травмофокусованої терапії. – Львів: Свічадо, 2015. – 448 с.
2. Герман Джудіт. Психологічна травма та шлях до видужання: наслідки насильства – від знущань у сім'ї до політичного терору. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2019. – 424 с.
3. Дитяча психотравма / С. П. Влад. — Київ: Шкільний світ, 2018. — 112 с. — (Б-ка «Шкільного світу»).
4. *Охорона психічного здоров'я в умовах війни*. Київ: АУМФ, «Наш Формат». (2011) 2017. с. 1068.
5. Психологія травмуючих ситуацій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Л. Туриніна. – К.: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2017. – 160 с.
6. Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги реакція на важкий стрес та розлади адаптації. Посттравматичний стресовий розлад. - Міністерство охорони здоров'я України 23.02.2016 № 121

7. Шляхи подолання дитячої психотравми в діяльності працівників психологічної служби : [метод. рек.] / Музиченко І.В., Ткачук І.І. - Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. - 88 с.
8. Bessel van der Kolk: The Body Keeps the Score: Mind, Brain and Body in the Transformation of Trauma, Penguin, 2015, 560 p.
9. Brown, Asa Don (2009). *Posttraumatic stress disorder in childhood*. New York: American

Допоміжна:

1. Булах І.С. Психологія життєвих криз особистості : навч. посіб. / І.С. Булах. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. – С. 8-35.
2. Гофманн Арне. «EMDR терапія наслідків психотравми» – Львів: Свічадо, 2017. – 268 с.
3. Діагностичні критерії ПТСР для дітей (DSM-5) Синопис діагностичних критеріїв DSM-5 та протоколів NICE для діагностики та лікування основних психічних розладів у дітей та підлітків. / перекл. з англійської; упор. та наук. ред. Леся Підлісецька. (Серія «Психологія. Психіатрія. Психотерапія»). Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2014. 112 с. — с. 85—91
4. Посттравматичний стресовий розлад: [навч. посіб. для студентів вищ. мед. навч. закл. МОЗ України / Венгер О. П. та ін.] ; ДВНЗ «Тернопіл. держ. мед. ун-т ім. І. Я. Горбачевського МОЗ України». — Тернопіль: ТДМУ, 2016. — 260 с. — [ISBN 978-966-673-278-4](#)
5. Психологічна діагностика та корекція посттравматичного стресового розладу особистості: метод. посіб. / В. Є. Харченко, М. А. Шугай. — Острого: Острозька академія, 2015. — 160 с. — [ISBN 617-7328-18-5](#).
6. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: методичний посібник / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос, Л. І. Литвиненко, Царенко Л. Г.; за ред. З. Г. Кісарчук. – К. : ТОВ “Видавництво “Логос”, 2015. – 207 с.
7. Франкл Віктор. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі. - Книжковий клуб "Клуб Сімейного Дозвілля", 2020 – 160 с.
8. Черезова І.О. Психологія життєвих криз особистості : навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів] / І.О. Черезова. – Бердянськ, БДПУ, 2016. – 193 с. Academy of Experts in Traumatic Stress.
9. Черній А., Колодич О. Інклюзивна освіта. Практикум : навчальний посібник / А. Черній, О. Колодич. – Рівне : РОППО, 2020. – 180 с.
10. **CPG** (2010). «Підручник по клінічній практиці у поводженні із пост-травматичним Стресом.» Видання Міністерства у справах Ветеранів та Департаменту оборони США, 2010, 254 с, більше 600 літ.дж. (VA/DoD Clinical Practice Guideline for Management of Post-traumatic Stress, 2010) (англ.)
11. Bessel A. van der Kolk; Alexander C. McFarlane; Lars Weisaeth (1996). *Traumatic Stress: The Effects of Overwhelming Experience on Mind, Body, and Society*. New York: Guilford Press.
12. Emma Grace, Shanelle Sotilleo, Rosalind Rogers, Renee Doe & Miranda Olff. Semantic adaptation of the Global Psychotrauma Screen for children and adolescents in the United States. / European Journal of Psychotraumatology, Volume 12, 2021 – P.12-16.

13. Hunt, Nigel C. (2010). *Memory, War and Trauma*. Cambridge: Cambridge University Press.
14. Scaer, Robert C. (2005). *The Trauma Spectrum: Hidden Wounds and Human Resiliency*. New York: Norton.

17. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Електронна адреса сайту університету: <http://vnmu.edu.ua>
2. Електронна адреса сайту бібліотеки університету: <http://library.vnmu.edu.ua>
3. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
4. Центр тестування <https://www.testcentr.org.ua/uk/>
5. МОЗ України <https://moz.gov.ua/>
6. Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan>
7. Національна бібліотека України nbuv.gov.ua
8. Наукова бібліотека Національного університету "Києво-Могилянська академія" ukma.kiev.ua/ukmalib
9. ГО «Асоціація EMDR в Україні». <https://emdr.com.ua/>
10. Енциклопедія психодіагностики Psylab.info